

Ker se bo na udeležbi tega zborovanja cenila popolnost organizacije učitelstva v okraju, zato pričakuje polnoštevilne udeležbe tovarišev in tovarišic

Ivo Sabati,
t. č. predsednik.

Kronika.

= V višji šolski svet je izvolil občinski svet ljubljanski na svoji seji dne 14. t. m. kot zastopnika staršev tovariša Jakoba Dimnika, nadučitelja in občinskega svetovaleca, za člana in tovariša Antona Likozarja, nadučitelja in občinskega svetovaleca, za njegovega namestnika.

= Knjižnico geologa dr. Staheja, ki se je pečal z geološkimi raziskavanji na ozemlju sedanje Jugoslavije, je kupila Narodna vlada za 3000 K. Knjižnico, ki šteje 3812 zvezkov, izroče licealni knjižnici v Ljubljani.

= Prof. dr. Fr. Ilesič, ki so ga med vojno tudi vlačili po ječah, je dobil od regenta Aleksandra brzojavni poziv, naj mu bo spremljevalec na mirovno konferenco v Pariz. Dr. Ilesič se je takoj odzval pozivu. — Vitez Kaltenegger je malo prej, preden je moral pobeigniti z deželnege šolskega sveta, dejal o dr. Ilesiču: »Ilesič je zaradi mene lahko rektor kake jugoslovanske univerze, v Ljubljani pa ne bo več poučeval!« Kdo bi si mislil, da je bilo v Kalteneggerju tudi nekoliko pro-roškega duha: dr. Ilesiča čakajo še velike naloge na vseučilišču v Zagrebu ali Beogradu. Kalteneggerju pa je za vse večne čase odzvonilo...

= Delo Italijanov na naši zemlji. V vasi Orehek, občina Slavina na Notranjskem, kjer ni niti enega prebivalca laške narodnosti, so Italijani prepovedali slovenski pouk v šoli in zaukazali, da morajo v šolsko sobo obesiti sliko italijanskega kralja. Šolsko vodstvo dobi tudi italijansko zastavo, ki jo bo moralo razobešati ob različnih slavnostih. — V gorskih vaseh okolo Sv. Lucije ob Soči so Italijani vse šole zaprli. V Dolenji Trebuši so otvorili šolo z italijanskim učnim jezikom. Prepovedali so vsako nošo znakov in zastav v jugoslovanskih barvah, kakor tudi znake zaveznikov.

= Za visokošolce v Zagrebu. Narodna vlada za Bosno in Hercegovino je v razumevanju socialnih razmer in težkega položaja visokošolcev v Zagrebu votirala 400.000 K za dijaške ustanove in podpore ter 200.000 K za »Akademski dom« v Zagrebu.

= Proforski zbor modroslovne fakultete v Zagrebu je na svoji seji dne 14. pret. m. sklenil, da se slušateljem slovenske narodnosti na tej fakulteti dovolijo vse ugodnosti, ki jih je predložila slovenska vseučiliška komisija, dalje da se jim priznajo vsi izpiti in izpitne naloge, ki so jih do sedaj naredili na kakem avstrijskem vseučilišču, ter da se bodo sicer dovoljevale ugodnosti, v kolikor bodo upravičene po dosedanjih naukih poedinca.

= Usoda slovenskih šol v Trstu. Ljubljanski korespondenčni urad javlja iz Trsta: Takoj po zasedbi Trsta po italijanskih četah so se s slovenske strani uvedli vsi potrebni koraki pri tukajšnji gubernijski oblasti, da bi se dosegla zopetna otvoritev slovenskih šol v Trstu, ki so bile do sedaj zaprte na ukaz bivše avstrijske vlade zaradi španske bolezni. Na zahtevo italijanske oblasti so ji bili predloženi v to svrhu vsi sezname o številu, narodni pripadnosti in pristojnosti učnih oseb, o reformi učnega načrta, o številu vpisanih otrok, o knjigah, ki naj bi se rabile za pouk v slovenskih šolah in v srbski šoli itd. Ko so bile 4. decembra 1918 otvorene italijanske občinske šole v tržaški okolici, v kolikor niso do sedaj še zasedene po vojaštvu, in ko je dala razumeti italijanska oblast, da nemških državnih šol ne misli več odpreti, so se s slovenske strani ponovili vsi prejšnji koraki. Zaposlili so italijansko oblast, da dovoli otvoritev slovenskih zasebnih šol, namreč Ciril-Metodovih ljudskih šol pri Sv. Jakobu in na Acquedotto, trgovske šole, srbske ljudske šole, srbsko-pravoslavne cerkvene občine, obrtno-nadaljevalne šole in ženske obrtne šole ter eventualno slovenske realne gimnazije in učiteljska, ki bi se imela ustanoviti namesto odpadlih državnih zavodov. Nešteterkrat so šle slovenske deputacije k guberniju in drugim pristojnim italijanskim civilnim oblastim. Vršile so se ponovno konferenice s kompetentnimi faktorji, ki so se jim podala vsa potrebna in zahtevana pojasnila. Vkljub temu se je vedno zavlačevala rešitev, češ, da tukajšnje oblasti pričakujejo še tozadevne instrukcije iz Rima, da se morajo še informirati, da morajo predložiti stvar vrhovnemu poveljništvu, da morajo pozvedeti v italijanskih krogih

mesta, kako stališče zavzemajo oni namram tem šolam itd. — Po dolgem dvumesečnem zavlačevanju je slednjič gubernijska oblast na zopetno vprašanje odgovorila telefonično, da se problem o otvoritvi slovenskih šol v Trstu nikakor ne da rešiti, da ni mogoče tej prošnji ugoditi, z drugimi besedami, da italijanska oblast ne dovoli, da bi se zopet odprle slovenske šole v Trstu. — Po dvumesečnem obotavljanju in zavlačevanju je slednjič postal jasen kulturni škandal, da svobodoljubna in liberalna Italija vzlic vsem medenim obljubam, vzlic vsem zagotovilom upoštevanja slovanskega življenja in njegovih pravic v okupiranem ozemlju in vkljub veliki agitaciji proti analfabetizmu, pušča v Trstu okoli 6300 slovanskih otrok zgoraj navedenih šol brez pouka. K tem se mora pristeti še okoli 1700 šolskih otrok iz okolice, ki so brez pouka, ker so ljudske šole v Rojanu, Trebach, Gropadi in na Katinari zasedene od italijanskega vojaštva, kakor da bi ne bilo v Trstu in okolici za to dovolj primernih drugih prostorov. Ta pojav je tem žalostnejši in kričnejši, ker zaradi te krute, mednarodnemu pravu nasprotujoče odredbe ne ostanejo samo učenci bivših slovenskih šol brez pouka, nego tudi vsi slovenski učenci, ki so dosedaj zaradi pomanjkanja drugih šol morali obiskovati nemške ljudske in srednje šole, ki so jih tudi na mah zaprle italijanske oblasti. Naglašati je, da je zgoraj navedenega ogromnega števila učencev, ki ostanejo sedaj brez pouka v materinskem jeziku, nad pet sestiink v taki dobi, da so po še veljavnem zakonu obvezani, obiskovati šole in da je italijanska oblast dijakom višjih razredov prej obstoječe realne gimnazije in učiteljska, ki so hoteli oditi v Jugoslavijo, da bi tam končali svoje študije, odrekla dovoljenje za odhod z učenjem, da je tukaj dovelj enakih italijanskih zavodov. Očiten je potemtakem namen raznarodovanja in zvišanja števila analfabetov, ki doseže v Italiji itak že sumnjive meje. — Če bi se Slovanom Trsta in Primorja ne zgodila prav nobena druga krivica pod italijansko okupacijo, nego ta kruta brezobzirnost in neusmiljena samovoljnost, da jim ne dovolijo niti najmanjše, če toliko let pod mačeho Avstrijo obstoječega pouka v materinskem jeziku v lastnih šolah, vzdrževanih z zasebnimi sredstvi, bi bila že samo ta vnebovpijoča krivica, ne vstevši nešteto drugih, dovolj, da jasno osvetli lažnivost italijanske politike napram Jugoslovani in da razkrije italijanske zavratne namene, popolnoma zatreti slovanski življenje v ozemlju, ki ga je zadela zla usoda, da je prišlo pod italijanski jarem.

= Preosnova šolstva v Srbiji. Iz Beograda poročajo, da pripravlja ministrstvo prosvete temeljito preosnovo srbskega ljudskega in srednjega šolstva. V višjih razredih srednjih šol bo uveden poleg običajnih predmetov pouk angleščine in francosčine.

= Iz nemške Avstrije. Državni urad za šolstvo v Nemški Avstriji je izdal pametno naredbi, ki se tiče odprave dinastičnih naslovov. Naredba pravi, da morajo zavodi, ki nosijo imena po članih bivše cesarske hiše, take naslove odpraviti in se odslej imenovati le po svojem strokovnem smotru.

= Internacionalno vseučilišče v Haagu. V holandskih vseučiliških krogih se resno ukvarjajo z načrtom, da ustanove v Haagu mednarodno vseučilišče. Na njem bodo zastopniki vseh narodov predavali o higieni, o sociologiji in o mednarodnem pravu.

= Boj proti alkoholu v Ameriki. Srbski vojni dopisni urad poroča: General Pershing je pozval ameriška vojaška poveljstva, naj organizirajo boj proti alkoholu tudi v ameriški armadi, kakor ga je uvedlo francosko vrhovno poveljništvo.

Polemika.

Šolska reforma in demokracija.

Prav dobro je »Učit. Tovariš« zavrnil »Slovenčevega« člankarja z ozirom na njegove želje v zadevi šolske reforme.* Škoda le, da niste vprašali »Slovenčevega« člankarja, kaj bi rekel on, ko bi kdo v »Učit. Tov.« razkladal na sličen način svojo modrost z ozirom na duhovski stan. Kakor je odločeno učiteljskim osebam delovati med različnimi sloji naroda, tako je tudi z duhovniki. Ta deluje v mestu, oni v kraju, tretji v vasi, četrti v industrijskem kraju itd., in sicer tako učitelj kot duhovnik. Ali je torej primerna pri nas enotna izobrazba duhovskega stanu, ako ta ni primerna za učiteljstvo? Ali je treba znati duhovniku na Gorenj-

skem isto, kakor na primer v Dalmaciji ali Slavoniji? Ne bi li torej zadostovalo duhovnikom in cerkvi pokrajinsko poveljništvo za bogočastje? Bodoči duhovnik naj bo ljudski propovednik in izobraževalec, naj uči ljudstvo tega, kar bo rabilo poleg zaslužnega nebeskega kraljevstva še prej tu v vsakdanjem življenju. Zato moramo priti do tega, da bo duhovnik na kmetih izobražen ne samo v verskih resnicah, ampak tudi v poljedelstvu, da bo mogel obdelovati vobče obširna cerkvena in župnijska posestva racionalno in v zgled svojim faranom, ne pa jih več oddajal v najem, kar se je dogajalo do sedaj v pomanjkanju tozadevnega razumevanja prav čisto. To se bo dalo izvesti seveda šele, ko se preuredi v tem smislu duhovska izobrazba na semeniščih. Duhovnik naj bo sam vzgojen nekako za kmeta, posebno če ima namen služiti duhovskemu zvanju na kmetih, kjer bo njegovo zvanje vzgajati svoje župljane za ljudi, ki ne bodo imeli želje pogospoditi se, ampak živeti na rodni zemlji lepše življenje, nego so ga živeli starši. V tem oziru bo pa gotovo duhovnik kmetiškega ljudstva rabil drugačno izobrazbo, kot duhovnik med ljudmi obrtnikov ali celo med ljudmi mornarskega značaja. Kakšna naj bo izobrazba duhovnika, da bo odgovarjala potrebam ljudstva, ki bo med njim duhovnik služboval, torej ne bo mogoče odločiti centralno, ampak se mora to delo kar mogoče decentralizirati. Tu bo treba specialnih študij in jako gibljivega aparata, da se bo lahko duhovnikovo izvrševanje službe prirojilo po ljudskih potrebah in ne bomo vlekli naprej avstrijskega birokratizma niti v cerkvi niti zunaj nje. Duhovnikova služba bo morala biti drugačna med Slovenci s 11,6 odst. analfabetov, kakor med Hrvati z 61,7 odst. analfabetov ali med Srbi v Srbiji s 43,4 odst. analfabetov. Višja splošna ljudska izobrazba stavi tudi na duhovnika višje zahteve. Duhovniki v Jezikovno mešanih okrajih bodo morali obvladovati tudi oba jezika, ki se stikata v njihovem službenem okolišu. Kar se tiče poznanja literature in jezika sploh, bo slovenski duhovnik tudi malokdaj poznal tako dobro n. pr. hrvatski jezik in slovenstvo, kakor hrvatski duhovnik, in še bolj bo to veljalo obratno. — Ti razlogi bi torej govorili za decentralizacijo. Kako to, da se duhovniki ne potezajo zanj, ampak prav tiho pustijo veljati centralizacijo v vsem, kar ima zvezo z njihovim stanom, čeudi je potrebno centralno ministrstvo za bogočastje z ozirom na tri veroizpovedanja podpreti s tremi oddelki. Gospod člankar »Slovenca«, ne vidiš li v teh stavih izvajani, ki bi jih mogel ta ali oni zagovarjati samo s stališča, ki je duhovskemu diametralno nasprotno? Tvoja izvajanja pa so učiteljskemu stališču in šolskemu interesu ravno tako protivna. Samo tisti bi jih mogel zagovarjati, ki si hoče zagotoviti z decentralizacijo na šolskem polju še nadalje moč in oblast nad učiteljstvom po vzorcu — dr. Opeke!

Z.

Bra.

Pod tem naslovom piše »Slovenec« v letošnji 11. številki dne 15. t. m. doslovno tako: »Narodna vlada SHS je že pred mnogimi tedni sklenila, da se času primerno preosnuje bivši »deželni šolski svet« in da v to važno korporacijo poleg drugih voli tudi ljudskošolsko učiteljstvo dva člana in dva namestnika. Da bi prišel do veljave glas obeh učiteljskih organizacij: »Zaveze« in »Slomskove zveze«, je določila Narodna vlada, da se izvrši volitev po proporcionalnem volilnem načinu. V javnosti je šlo vse lepo: »Zaveza« je postavila le enega kandidata z namestnikom in »Slomskova zveza« ravnotako. Ker je organizacija slovenskih učiteljev krščanskega svetovnega naziranja bila razširjena doslej le po Kranjskem, je vsak lahko izračunal, da bo »Zaveza«, obsegajoča vse slovenske kraje, dobila precejšnjo večino, vendar pa so, računajoč z momentom, zahtevajočim skupnega delovanja, vobče mislili, da proporcionalna volitev prinese tudi Slomskarjem zastopstvo v višjem šolskem svetu. Nekaterim, po popolni združitvi z »Zavezo« hrepenečim našim članom se gotovo še sanjalo ni, da tovariši okrog »Zaveze« pripravljajo našim kolegično presenečenje! — Zavedajoč se organizirane večine, so postavili namreč tovariši iz nasprotnega tabora neoficialno še drugega kandidata z namestnikom. — Precej dolgo smo čakali skrutinija. Ko je Narodna vlada, sestavljajoča večino iz članov Slovenske Ljudske Stranke, že pritrdila težko pričakovani regulaciji, pa smo zvedeli, da je dobil oficialni kandidat »Zaveze« 959 glasov, neoficialni iste organizacije 542 in naš Štrukelj le 461 glasov, ki je torej propadel. Nič ni pomagalo, da smo dali — po

mojem prepričanju najbrže v škodo krščanskim vzgojnim principom — gospodom kateh:om »consilium abundi«, brez vpliva na tovariše od »Zaveze«, ki so sprejeli v svoj program celo krščansko etiko — je bilo naše odločno sodelovanje pri regulaciji učiteljskih plač, in moralna podpora v nekaterih stanovskih zadevah, zahtevajočih imenom kolegičnosti zvezo našemu političnemu prepričanju. — Na stari način so kolegi cd »Zaveze« srečno izpeljali volilni manever in s svojim tovariškim postopanjem so »Slomskovi zvezi« za enkrat zaprli vrata v — višji šolski svet. — Stvar je nekoliko tragična, vendar ne obupna. Ni še vseh dni konec. Na Slovenskem je še vse v prehodni dobi. Zato pa, zaupajoč na združeno krščansko, slovensko ljudstvo, niti minute ne dvomim, da bodo ob definitivni ureditvi našega šolstva sedeli v najvišji slovenski šolski korporaciji poleg odposlancev naših krščanskih staršev tudi zastopniki — krščanskega učiteljstva. — Nadučitelj France Silvestrov.

Z nadučiteljem Silvestrom, ki je zagrešil ta neokusni in neutemeljeni napad, se ne bomo preekali. Njegova trditev, ki smo jo koncem njegove notice podčrtali, je podla insinucija, nesramno naltolcevanje in gola žalitev našega lojalnega in iskrenega postopanja ob teh volitvah. Če hoče Silvester nastopati kot sodnik, naj se vsaj prej informira. To je najmanj, kar moramo v imenu svoje stanovske časti in svoje stanovske zavednosti od njega zahtevati. In informiral bi se lahko iz obširnega poročila o zadnji seji upravnega odbora Zaveze, ki smo ga v celoti priložili v 2. let. števil. svojega lista, ter pri svojih tovariših Slomskarjih, ki smo takoj po dovršenem skrutiniju z njimi govorili ter jim pojasnili, kako je prišlo do poraza kandidatov Slomskove Zveze. Vsi ti, ki smo z njimi govorili (tov. Fabinc, Dragan, Pečjak), so verjeli našim odkritim besedam, ne da bi se drznili metati nam v lice sleparstvo, ki njega očitane zveni iz Silvestrovih besed. Nam bi ne bilo treba prav nič slepariti, ker bi tudi v odkritem boju z lahkoto zmagali z obema svojima kandidatom in njiju namestnikoma, kakor se imamo sedaj le slučaju in nespornostimljenju zahvaliti za zmago, čeprav je tov. Černeji javno v listih prekladal svojo kandidacijo v ime solidarnost in discipline in čeprav najmanj 500 naših članov v okupiranem ozemlju ni moglo voliti. Tudi na višjem šolskem svetu smo pojasnili izid, ker so nas tamkaj prosili za pojasnilo. — Ne čutimo potrebe, da bi se branili ali zagovarjali, ker poštenemu dejanju tega ni treba. Zapisali smo te vrstice le z namenom, da pokažemo, kako razdirajoči in zaletavi elementi bi radi zopet rušili učiteljsko solidarnost, kakor so jo rušili v časih političkega divjaštva. »Slovenca« se čudimo, da priobčuje take dopise, ki bi moral vedeti o njih, da jim je vsebina — potvorjena resnica!

Iz Jugoslavije.

— Smrt za domovino. Dne 10. t. m. je umrl v garnizijski bolnici v Ljubljani šestdesetletni Ivan Strukelj, sin tovariša Ivana Struklja, nadučitelja na Viču in predsednika Slomskove Zveze. Mladi Strukelj se je dne 7. t. m. javil brez očitovega dovoljenja v Koroško legijo prostovoljcev. Se isto noč ga je zadel v Podrožici drobek granate. Težko ranjenega so pripeljali v Ljubljano, kjer je neizprosna smrt ugrabila življenje navdušenega mladika. Bodi mu ohranjen časten spomin! Užaloščenemu očetu iskreno sožalje! — Svojemu poročilu dostavlja sobotni »Slovenec«: »Neumevno nam je, da vabijo v legijo 16 letne diake, in to celo brez dovoljenja staršev! Kdo ima na vesti te žrtve!« — Ko smo brali to »Slovenčev« opazko, smo se spomnili tega slučaja: Med vojno je moral v vojaško službo tudi naš ljubljanski tovariš Karel W i d e r, dasi je že prekoračil 45. leto in dasi je prosilo šolsko vodstvo, naj ga oproste vojaške službe, ker ima premalo učiteljev ter mora zaradi tega pouk in vzgoja mladine na tem zavodu trpeti. Od Widra mnogo mlajši učitelji so bili pač oproščeni, W i d e r pa je moral v vojake. Kakor vemo, so Widra potrl napori vojne službe, in bolezen, ki si jo je nakopal v njej, ga je položila v grob v Podgorici v Črni gori. Od žalosti umrla je njegova žena, ostavivši dvoje sirot... Sedaj pa vprašamo nadzornika Lavtizarja, je li nam zna odgovoriti na vprašanje: Kdo ima na vesti te žrtve?!

— Kaj je z zakonom o volilni svobodi? Na Narodni vladi v Ljubljani so rekli, da ostane vsem zakonom veljava,

* Glej 29. števil. našega lista z dne 27. dec. 1918. — Uredn.